

СМІ Ў ФАРМІРАВАННІ ЭЛЕКТАРАЛЬНАЙ КУЛЬТУРЫ САВЕЦКАГА ГРАМАДСТВА (НА ПРЫКЛАДЗЕ ГАЗЕТЫ «МІНСКАЯ ПРАЎДА»)

М. В. Прахарэня

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
вул. Кальварыйская, 9, 220004, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
prakhar@bsu.by*

У матэрыяле на прыкладзе газеты «Мінская праўда» адлюстраваны вопыт СМІ ў фарміраванні электаральнай культуры грамадства ў савецкі перыяд. Вылучана прыярытэтная тэматыка публікацый, якія садзейнічалі ўключэнню насельніцтва ў палітычнае жыццё савецкай дзяржавы.

Ключавыя словы: электаральная культура; палітычная культура; выбары; «Мінская праўда».

MEDIA IN THE FORMATION OF THE ELECTORAL CULTURE OF THE SOVIET SOCIETY (ON THE EXAMPLE OF THE NEWSPAPER «MINSKYA PRAVDA»)

M. V. Prakharenya

*Belarusian State University,
9, Kalvariyskaya Str, 220004, Minsk, Republic of Belarus
Corresponding author: M. V. Prakharenya (prakhar@bsu.by)*

The article describes the experience of the mass media in shaping the electoral culture of society during the Soviet period using the example of the newspaper «Minskaya pravda». The priority topics of publications that contributed to the inclusion of the population in the political life of the Soviet state were selected.

Key words: electoral culture; political culture; elections; «Minskaya pravda».

Інтэграцыі соцыума ў працэс фарміравання органаў улады і кантролю за іх работай садзейнічае важны атрыбут палітычнага жыцця – выбары. Гэты інстытут дазваляе грамадству выступаць у якасці

рэальнай крыніцы ўлады. Выконваючы інфармацыйную функцыю і суправаджаючы выбарчыя кампаніі, СМІ садзейнічаюць фарміраванню электаральнай культуры грамадства. Навукоўцы разглядаюць дадзены феномен як комплекс устойлівых арыентацый грамадзян у адносінах да інстытута выбараў у органы ўлады, да выбарчага працэсу, да арганізацыі працэдуры галасавання, і разам з тым у адносінах да ўласнага ўдзелу ў галасаванні, уключаючы ў сябе ўяўленні аб важнасці электаральнай актыўнасці [1].

З моманту заснавання (1950 г.) газета «Мінская праўда» рэгулярна расказвала савецкаму чытачу аб ходзе выбарчай кампаніі, знаёміла аўдыторыю з кандыдатамі ў дэпутаты ў мясцовыя і вышэйшыя выканаўчыя органы ўлады. Выданне рэгулярна публікавала матэрыялы, у якіх расказвалася аб сутнасці прававой сістэмы выбараў, іх працэдуры і асаблівасцях. Так, у матэрыяле «Савецкая выбарчая сістэма» (16.01.1954) адзначалася: «Нашы выбары роўныя. Ніхто не мае ніякіх прывілегій: ні маёмасных, ні па іншых прыкметах. Жанчыны ў нас карыстаюцца ўсімі правамі нараўне з мужчынамі. <...> Нашы выбары тайныя. <...> Нашы выбары прамыя. Выбары дэпутатаў працоўных, пачынаючы ад сельскіх саветаў да Вярхоўнага Савета СССР, праводзяцца непасрэдна ўсімі грамадзянамі». У 1954 г. у рубрыцы «Адказы на пытанні выбаршчыка» рэдакцыя тлумачыла чытачам, што такое выбарчы бюлетэнь, дзе будзе праходзіць галасаванне, хто можа быць вылучаны кандыдатам у дэпутаты розных узроўняў, у тым ліку у Вярхоўны Савет СССР. Напрыклад, у матэрыяле «Дэпутат – слуга народа» (12.02.1959) падкрэслівалася: «Працоўныя ажыццяўляюць сваё права кантролю над дзейнасцю дэпутатаў. Яны востра і справядліва крытыкуюць тых з іх, якія забываюцца аб сваёй адказнасці перад выбаршчыкамі, не выконваюць іх наказ».

У кантэксце фарміравання электаральнай культуры грамадства немалаважным накірункам дзейнасці «Мінскай праўды» было рэгулярнае асвятленне работы мясцовых органаў грамадзянскага прадстаўніцтва – Саветаў. Так, рэдакцыя газеты на пастаяннай аснове друкавала не толькі справаздачы аб выніках работы мясцовых Саветаў, але выступала з крытычнымі заўвагамі ў іх адрас. Адзначым, што крытычныя матэрыялы аб іх дзейнасці ніколі не зыходзілі са старонак выдання. На працягу доўгага часу яны публікаваліся ў рубрыках «Саветы – улада народа», «Савецкае будаўніцтва» і інш.

«Мінская праўда» як газета цэнтральнага рэгіёна заўсёды імкнулася поўна і грунтоўна прадстаўляць работу не толькі абласнога, але і раённых органаў грамадзянскага прадстаўніцтва. У шматлікіх матэрыялах, якія на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў размяшчаліся ў рубрыках «Саветы і вопыт», «Савецкае будаўніцтва», «Саветы і жыццё», «У імя чалавека, на карысць чалавека», «У мясцовых камітэтах», «Саветы: дзень за днём» і інш., рэдакцыя ўсебакова інфармавала чытачоў аб пасяджэннях, сесіях, мерапрыемствах, рашэннях, апісвала практыку работы дэпутатаў у вырашэнні пытанняў паводле пісьмовых і вусных зваротаў грамадзян. Паведамляючы аб надыходзячай сесіі, друкуючы справаздачы, газета падкрэслівала, што мясцовы Савет – гэта вышэйшы дзяржаўны орган на тэрыторыі вобласці, раёна, горада, вёскі, пасёлка. У цэнтры ўвагі Савета і яго выканкама заўсёды павінен стаяць чалавек, яго бытавыя і духоўныя патрэбы.

Асаблівы акцэнт з боку газеты надаваўся прадстаўленню і аналізу дзейнасці дэпутатаў – прадстаўнікоў народа, якія «нясуць адказнасць за стан спраў на тэрыторыі свайго раёна, абмяркоўваюць надзённыя пытанні жыцця, шукаюць і знаходзяць правільныя рашэнні, самі арганізуюць іх выкананне» [2, с. 3]. Так, у матэрыяле «Па мандату народа» (14.06.1973) акцэнтавалася: «Дэпутат павінен быць для выбаршчыкаў блізкім чалавекам. Трэба, каб яго ўсюды чакалі, дзяліліся з ім запаветнымі думкамі. Вельмі важна, каб, прыходзячы да людзей, дэпутат не адчуваў сябе «афіцыйнай асобай», а мог проста, як кажучы, на роўных, разам абмеркаваць справы выбаршчыкаў». Аб адказнай дзейнасці прадстаўнікоў грамадства матэрыялы друкаваліся ў шматлікіх рубрыках: «Дэпутат і жыццё», «Кандыдаты народа», «Дэпутаты за работай», «Дэпутату даручылі», «Дэпутат у акрузе», «Сходы дэпутатаў», «Улада і асоба», «Вакол улады», «Людзі ўлады», «Улада мясцовая» і інш.

Падобныя задачы выконвалі матэрыялы, функцыянальнае прызначэнне якіх заключалася ў распаўсюджванні прававых ведаў сярод чытачоў. Дадзеныя накірунак інфармацыйнай дзейнасці газеты спрыяў павышэнню прававой культуры насельніцтва. Так, у «Мінскай праўдзе» функцыю перадачы прававых ведаў выконвалі матэрыялы, якія, як правіла, друкаваліся ў спецыяльных рубрыках «Наш юрыдычны ўніверсітэт», «Юрыдычны ўсенавуч», «Народныя ўніверсітэты», «Лекторый» і інш. Тут супрацоўнікі рэдакцыі ці спецыялісты ў галіне юрыспрудэнцыі

тлумачылі правы і абавязкі грамадзян, давалі кампетэнтныя адказы. Нярэдка ў газеце друкавалі тэксты законаў, якія прымаліся напярэдадні.

Акрамя таго, у выданні існавала практыка – любы чытач мог звярнуцца ў рэдакцыю за юрыдычнай кансультацыяй ці прававой падтрымкай. Спецыялісты, адказваючы на пытанні чытачоў, не абмяжоўваліся спасылкамі на закон і пераказ канкрэтнага артыкула, а імкнуліся прааналізаваць сітуацыю і ў залежнасці ад яе трактаваць нарматыўны акт. Публікацыі такога характару стымулявалі прававыя паводзіны, дапамагалі савецкім грамадзянам арыентавацца ў заканадаўчай сферы, павышалі ўзровень іх электаральнай культуры.

Такім чынам, у савецкі перыяд рэдакцыя газеты «Мінская праўда» імкнулася фарміраваць комплексныя ўяўленні грамадзян у адносінах да інстытута выбараў, да выбарчага працэсу, да арганізацыі працэдур галасавання, расказаць аб важнасці электаральнай актыўнасці. Дадзены напрамак дзейнасці выдання садзейнічаў далейшаму развіццю электаральнай культуры савецкага грамадства і забяспечваў публічнасць мясцовай улады.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Алмонд Г., Верба С.* Гражданская культура. Подход к изучению политической культуры (I) // *Полития*. 2010. № 2. С. 131–133.
2. Па мандату народа // *Мінская праўда*. 1973. 14 чэрв.